

ONDERZOEKPROGRAMMA 2017-2018

van de
Rekenkamercommissie van het
Hoogheemraadschap van Rijnland

4 oktober 2017

RC 17.002

Inleiding

De samenstelling van de RKC Rijnland en het rooster van aftreden zijn als volgt.

	Benoemd op	Einde zittingsduur
Externe leden		
Hans Verdellen ¹	1 februari 2017	1 februari 2020
Stijn Reinhard	1 februari 2017	1 februari 2020
Oscar Gennissen	1 februari 2017	1 februari 2020
Interne VV-leden		
Allie Blijleven	1 februari 2017	Gelijk aan zittingsduur VV ²
Niek van der Plas	1 februari 2017	Gelijk aan zittingsduur VV

De RKC heeft als functie bij te dragen aan de kwaliteit van het bestuur van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Zij doet daartoe aanbevelingen die zijn gebaseerd op onderzoek. Zij richt haar onderzoek op die beleidsterreinen en die aspecten van de bedrijfsvoering van het Hoogheemraadschap, waarop zij risico's voor de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid ziet en waar de meerwaarde van RKC-onderzoek het grootst is. Nadere informatie over de missie en de taak van de RKC is opgenomen in bijlage 1.

De RKC maakt onderscheid tussen:

- Vooronderzoeken: verkenningen om te kunnen beoordelen of verder onderzoek wenselijk is.
- Onderzoeken (uitmondend in een rekenkamerstudie of een rekenkamerbrief)
- Navolgingsonderzoeken: na ongeveer 2 jaar gaat de RKC na in hoeverre de aanbevelingen en de daarop volgende besluiten van de VV daadwerkelijk zijn uitgevoerd.
- Volgonderwerpen: de RKC volgt actief de ontwikkelingen bij deze onderwerpen en actualiseert hiermee de groslijst (zie Bijlage 3). Dit kan leiden tot nieuw onderzoek in latere jaren.

¹ De voorzitter van de RKC Rijnland, de heer Verdellen, is ook lid van de rekenkamers van de gemeenten Heusden, Arnhem en Breda en van de rekenkamer van de provincie Zeeland.

² De zittingsduur van de VV is tot 19 maart 2019

Inloggen en schouwen

Na de benoeming op 1 februari 2017 is de rekenkamercommissie aan de slag gedaan met:

- . opstellen van onderzoekprotocol (zie www.rijnland.net, rekenkamercommissie)
- . contacten met VV
- . onderzoek ten behoeve van de VV

Groslijst rekenkamercommissie Rijnland 2017 – 2018

De RKC heeft in 2017 met de fractievoorzitters van de VV gesproken. Op basis van de gedane suggesties voor onderzoek heeft de rekenkamercommissie een groslijst opgesteld (zie hieronder).

1. Duurzaamheid en innovatie

Hoe gaat Rijnland om met duurzaamheid & innovatie: op welke gebieden, met welke successen en hoe verhoudt zich dit tot wat andere waterschappen op het gebied van duurzaamheid & innovatie doen? Leidt dit tot inzicht in onbenutte kansen?

2. Sturing door VV

Welke sturingsmogelijkheden heeft de VV en in welke mate wordt daar gebruik van gemaakt. Zijn deze mogelijkheden voldoende passend bij de rol van de VV als algemeen bestuur? Wat betekent dit voor de bestuurlijke informatievoorziening? Naast instrumenten gaat het daarbij ook om zaken als agendavorming, politieke prioritering en feitelijke rolinvulling (=gedrag).

3. Projecten

Hoe geeft de VV invulling aan zijn kaderstellende en controlerende rol bij langdurige complexe projecten, mede in relatie tot het budgetrecht (kredietstelling en onderliggende ramingen). Wat zijn (on)mogelijkheden, zonder te willen inmengen in de rollen van het college en de organisatie? Hoe doen andere waterschappen en ondernemingen in de profit sector (bv. civiele aannemers) dit?

4. Kwaliteitsniveau en economie (kosten-baten) van de taakuitvoering

Wat moet Rijnland minimaal doen en wat doet ze in de praktijk? Vloeit een eventueel verschil voort uit politiek-bestuurlijke sturing? Wie of wat bepaalt het ambitieniveau van de uitvoering, gelet op de kerntaken van Rijnland? Zijn dit vooral interne of ook externe factoren, zoals regelgeving van EU (zie kaderrichtlijn water)? Wat is de positie van de VV hierin?

5. Inkoopbeleid

Hoe professioneel is het inkoopbeleid van Rijnland en de uitvoering ervan? Is dit beleid een vertaling van recente marktontwikkelingen, wordt daar op ingespeeld? Is de inkooporganisatie voldoende professioneel? In hoeverre vormen Europese regels een belemmering om eigen Rijnlands beleid te vormen en uit te voeren?

6. Samenwerking

De positie van de VV in relatie tot verbonden partijen en andere samenwerkingsvormen: hoe vindt sturing en controle plaats? Is er sprake van grip? De VV blijft aanspreekbaar op het reilen en zeilen van verbonden partijen en samenwerkingspartners, maar kan zij daar ook sturing aan geven en controle op uitoefenen, passend bij haar rol? Is het onderscheid tussen klant en eigenaar daarbij relevant? In hoeverre worden de resultaten van verbonden partijen vertaald in prestatie-indicatoren?

7. Participatie

Rijnland heeft participatie en van buiten naar binnen werken hoog in het vaandel staan. Wat betekent deze omslag, ook in financiële zin? Wat zijn de kosten en baten van participatie? Wat zijn de kosten en baten van communicatie?

8. Beleid en uitvoering met betrekking tot informatieveiligheid en privacy

Hoe doelmatig en doeltreffend is het? Wordt voldaan aan de relevante wet- en regelgeving, ook gelet op ontwikkelingen in de nabije toekomst (digitale dienstverlening, Europese privacy regelgeving etc.)? In hoeverre beoordelen accountant en de afdeling Concerncontrol de informatieveiligheid? Worden PIA's uitgevoerd? In hoeverre verlangt Rijnland informatieveiligheid van de verbonden partijen BSGR en Het Waterschapshuis?

9. Inhuur via kredieten versus formatie

Nog nader in te vullen.

10. Kaders en keuzes

Aanleiding is de nota "*Kaders voor het Waterbeheerplan 5, Achtergronddocument 2 Kaders en keuzes*"³ In deze nota is voor de planperiode 2016-2021 uitgewerkt welke kaders voor het regionale waterbeheer gelden en welke keuzes hierin door Rijnland zijn te maken. Er wordt onderscheid gemaakt naar strategische, tactische en operationele doelen, met daarin een verschillende rol voor Rijnland en verschil in vrijheidsgraden. Deze nota is van belang omdat

³ <https://www.rijnland.net/plannen/downloads-plannen/achtergronddocument-2-kaders-en-keuzes.pdf/view>

continue afstemming met kaderstellers en collega waterschappen noodzakelijk is om tot komen tot haalbare en betaalbare strategische doelen en daarvan afgeleide tactische doelen (p6 van Nota).

Onderzoeksvragen:

- a. Kent de VV deze nota
- b. In hoeverre is VV betrokken bij invullen van deze kaders en keuzes
- c. Hoe kan de VV beter haar rol nemen in concretiseren van kaders en keuzes.

11. Rijnland als regisseur

Op verschillende dossiers moet Rijnland een keuze maken waar het zelf wil uitvoeren en waar het wil optreden als regisseur. (zie o.a. Begroting in beeld 2017: Versterken van participatie en omgevingsgerichtheid).

Onderzoeksvragen:

- a. Hoe wordt de keuze tussen wel en niet zelf uitvoeren door Rijnland gemaakt
- b. Is deze keuze effectief en efficiënt (bijvoorbeeld op basis van case studie).

12. Ondersteuning algemeen bestuur

Het algemeen bestuur van een waterschap wordt gevoerd door vaak goed opgeleide mensen met drukke banen en of gezinnen. En alhoewel ze functioneren in een monistisch systeem, staan ze tegenover een college ondersteund door een groot ambtelijk apparaat.

Hierdoor zou ongelijkheid kunnen ontstaan, bijvoorbeeld in beschikbare of verwerkbare informatie, geen gelegenheid om zich in bepaalde materie nader te verdiepen. Maar ook hand en spandiensten (denk aan notulen, agenda coördinatie, enig nazoekwerk) zouden er aan kunnen bijdragen dat een bestuurder effectiever en efficiënter wordt.

Onderzoeksvraag: in hoeverre zou (dedicated) ondersteuning een algemeen bestuur van Rijnland kunnen helpen effectiever en doelmatiger te besturen?

13. Asset Management

Enige jaren geleden is bij Rijnland met energie ingezet op het fenomeen assetmanagement. Wat is assetmanagement? Wat waren de verwachtingen? Heeft assetmanagement aan doelmatigheid en effectiviteit gebracht wat er van werd verwacht?

14. Natuurvriendelijke oevers

Eind 2017 komt een evaluatie beschikbaar, die een startpunt kan zijn voor een eigen analyse (als daarvoor aanleiding is). Rijnland is één van de financiers van de studie⁴.

⁴ <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=23659>

Onderzoeken in 2017

Onderzoek 2017-1: Informatiepositie verenigde vergadering bij de jaarstukken van het hoogheemraadschap van Rijnland

Met dit onderzoek wil de RKC een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een eenvoudig en toegankelijk instrumentarium voor de VV en andere geïnteresseerden om de financiële positie van het hoogheemraadschap te kunnen volgen.

De centrale onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidt als volgt:

Bieden de jaarstukken in voldoende mate en op toegankelijke wijze zicht op de financiële positie ten opzichte van de prestaties van het hoogheemraadschap van Rijnland?

Het onderzoek heeft een exploratief karakter: wat is een passende en toegankelijke manier om informatie over de financiële positie van een waterschap te verstrekken? Kan het hoogheemraadschap wat leren van wat gemeenten en provincies op dit gebied laten zien? De beantwoording van deze centrale onderzoeksvraag valt daarom uiteen in vijf deelvragen:

1. Welke informatie is essentieel om een goed beeld te krijgen van de financiële positie van het hoogheemraadschap?
2. In hoeverre bevatten de jaarstukken 2016 van Rijnland deze essentiële informatie?
3. In hoeverre wordt deze essentiële informatie compact en toegankelijk gepresenteerd in de jaarstukken 2016 van het hoogheemraadschap?
4. Wat kan het hoogheemraadschap leren van ontwikkelingen op dit vlak bij andere waterschappen en andere overheden?
5. Wat betekent dit alles voor de informatiepositie van de leden van de VV met betrekking tot het duiden en beoordelen van de financiële positie van het hoogheemraadschap? Kunnen VV leden zich een goed beeld vormen?

In de VV van 27 september 2017 is het eindproduct (rekenkamerbrief) gepresenteerd.

Onderzoek 2017-2: Informatieveiligheid hoogheemraadschap van Rijnland

Met dit onderzoek wil de RKC een bijdrage leveren aan de kaderstelling en controle van de VV op het gebied van de informatieveiligheid inclusief privacy.

De centrale onderzoeksvraag voor dit onderzoek luidt als volgt:

Is Rijnland in control als het om informatieveiligheid en privacybescherming gaat?

De beantwoording van deze centrale onderzoeksvraag valt uiteen in de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft het college uitvoering gegeven aan de adviezen van de Taskforce BID, zoals die specifiek voor waterschappen gegeven zijn?
2. Hoe is het informatiebeveiligingsbeleid vormgegeven binnen het waterschap? Wie zijn er als verantwoordelijken aangesteld en is er aandacht voor bewustwording?
3. Welke risico's accepteert het college en welke niet? Welke politiek-bestuurlijke en maatschappelijke gevolgen kan dit hebben in geval van een incident? Is de privacy van de burgers, bedrijven en overige belanghebbenden gegarandeerd? Ook in relatie tot verbonden partijen?
4. Functioneert de cyclus van informatieveiligheid binnen het waterschap? Vindt er een jaarlijkse toetsing plaats om na te gaan of het waterschap in control is op het gebied van informatieveiligheid via peer reviews, audits of self-assessment? Wat zijn de resultaten van deze toetsing? Wordt de cyclus jaarlijks bijgesteld op basis van lessons learned?
5. Zijn er binnen het waterschap procedures opgesteld voor incidenten? Welke risico's loopt Rijnland in geval van verstoring of cyberaanval, ook wanneer deze verstoring elders in de keten plaatsvindt? Hoeveel incidenten zijn er in de afgelopen periode (maand/half jaar) geweest? Meldt Rijnland die incidenten bij de IBD?

Het beoogde resultaat is een praktische beoordeling van beleid en uitvoeringspraktijk voorzien van concrete aanbevelingen.

In de VV van 8 november 2017 wordt het eindproduct gepresenteerd.

Onderzoeken in 2018

De rekenkamercommissie richt zich in oktober 2017 op de selectie van onderzoeken die in 2018 zullen leiden tot rapportages aan de VV. Ter orientatie zijn in 2017 gesprekken gevoerd met de werkgroep vernieuwend besturen en de commissie BOD.

BIJLAGE| 1 MISSIE EN TAAK VAN REKENKAMERCOMMISSIE

Missie

De RKC wil door middel van haar onderzoeken een positieve bijdrage leveren aan de kwaliteit van het algemeen bestuur van Rijnland (in het bijzonder doordat rekenkameronderzoek de controlerende rol van de VV versterkt).

De RKC werkt aan deze missie door onafhankelijk onderzoek uit te voeren en op basis daarvan aanbevelingen te doen. De RKC rapporteert aan de VV.

Haar onafhankelijke positie wordt ingevuld met een positief-kritische houding ten opzichte van Rijnland. In publicaties van de RKC worden zowel de zaken die goed gaan als de zaken die verbetering behoeven toegelicht. Per onderzoek formuleert de RKC een specifieke doelstelling, afgeleid van de missie.

Taak

Het toetsen van het gevoerde bestuur op drie onderdelen:

- a. rechtmatigheid : voldoet de uitvoering aan de wettelijke kaders en regelgeving ?
- b. doelmatigheid : is de voorbereiding en uitvoering van beleid efficiënt verlopen ?
- c. doeltreffendheid : zijn de beoogde effecten van het beleid ook daadwerkelijk behaald ?

Uitgangspunten

De RKC hanteert de volgende drie uitgangspunten bij haar onderzoek:

- a. *zorgvuldigheid* : betrouwbaarheid en volledigheid bij de verzameling van de relevante feiten
- b. *objectiviteit* : objectieve en gedegen analyse van de feiten
- c. *transparante oordeelsvorming* : beoordeling van feiten aan de hand van een expliciet normenkader

Een ander belangrijk uitgangspunt dat de VV stelde bij de oprichting van de RKC is samenwerken met andere waterschappen.

BIJLAGE| 2 SELECTIECRITERIA VAN DE REKENKAMERCOMMISSIE

De RKC hanteert de volgende *criteria* bij de beoordeling wat wel/niet in aanmerking komt voor onderzoek:

1. De onderwerpen gaan over zaken die door het waterschap te beïnvloeden zijn.
2. De onderwerpen geven de RKC aanleiding voor 'onderbouwde twijfel'.
3. De onderwerpen moeten maatschappelijk (is niet altijd publiek) relevant zijn.
4. De onderwerpen hebben een groot financieel belang.
5. De onderwerpen sluiten aan op de visie, doelen en beleidsprioriteiten van het waterschap.
6. De onderzoeken moeten bruikbare leereffecten opleveren voor AB en VV.
7. De onderwerpen spelen ook bij de andere waterschappen.
8. De onderwerpen hebben een hoog risicoprofiel, waarin over het algemeen weinig inzicht bestaat.
9. De onderwerpen zetten niet de interne bedrijfsvoering centraal (deze is hoogstens een verklarende factor)
10. De onderwerpen worden gespreid over meerdere beleidsterreinen.

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Ambtelijk secretaris:

Drs. C. van Rietschoten

Postadres:

Postbus 156, 2300 AD Leiden

Telefoon:

071-3063813

Website:

www.rijnland.net/rekenkamercommissie